

Kodeks postępowania cywilnego

z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 296)

Tekst jednolity z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz.U. 2019, poz. 1460)¹

(zm.: Dz.U. 2015, poz. 1634; 2018, poz. 398; 2019, poz. 55, poz. 1043, poz. 1146, poz. 1469, poz. 1495,
poz. 1649, poz. 1655, poz. 1798, poz. 1802, poz. 1818)

(...)

¹ Tekst jednolity ogłoszono dnia 6.08.2019 r.

Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze

Księga pierwsza. Proces

(...)

Tytuł VI. Postępowanie

(...)

Dział II. Postępowanie przed sądami pierwszej instancji

(...)

Rozdział 2a. Organizacja postępowania²

Literatura: A. Arkuszewska, A. Kościółek, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego – wybrane zagadnienia. Część I, PS 2012, Nr 5, s. 11; S. Cieślak, w: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz, t. I, Warszawa 2016; E. Gapska, Przygotowanie rozprawy cywilnej – niewykorzystana szansa, w: I. Gil (red.), Postępowanie cywilne w dobie przemian, Warszawa 2017; E. Gapska, J. Studzińska, Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 2017; K. Górniak, Jawność posiedzeń sądowych w postępowaniu nieprocesowym, PS 2017, Nr 11–12; J. Górowski, w: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I, Warszawa 2016; A. Góra-Błaszczkowska, w: H. Dolecki, T. Wiśniewski (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. III, Warszawa 2011; P. Grzegorzczak, K. Weitz, w: T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. II, Warszawa 2016; A. Harla, Odpowiedź na pozew w projektach Komisji Kodyfikacyjnej II RP i refleksje de lege ferenda, w: J. Gudowski, K. Weitz (red.), Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci profesora Tadeusza Erecińskiego, t. II, Warszawa 2011; *tenże*, Obligatoryjna odpowiedź na pozew a sprawność postępowania, w: I. Gil (red.), Postępowanie cywilne w dobie przemian, Warszawa 2017; J. Jagieła, Posiedzenia sądu w postępowaniu nieprocesowym, w: E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak (red.), Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy, Sopot 2016; A. Jakubecki, Głosa do wyroku SN z 23.3.2006 r., IV CSK 123/05, OSP 2007, Nr 4; *tenże*, w: H. Dolecki, A. Wiśniewski (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366, Warszawa 2011; J. Jankowski, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego Część I. Postępowanie rozpoznawcze (1), MoP 2012, Nr 1; A. Jasiołkowski, Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148¹ KPC – uwagi dotyczące nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, MoP 2016, Nr 17; B. Karolczyk, Odpowiedź na pozew w postępowaniu zwyczajnym – wybrane zagadnienia w świetle nowelizacji KPC, MoP 2012, Nr 10; *tenże*, Formułowanie twierdzeń pozwu oraz zasada „da mihi factum dabo tibi ius” w postępowaniu zwyczajnym w świetle nowelizacji KPC, MoP 2013, Nr 7; A. Łazarska, Sędziowskie kierownictwo postępowaniem, PS 2012, Nr 5; *taż*, Plan rozprawy od razu do naprawy, Rzeczp. z 28.2.2018 r.; E. Łętowska, Głosa do wyr. SN z 18.3.2005 r., II CK 556/04, PIP 2005, Nr 10; *taż*, Głosa do wyr. SN z 2.12.2011 r., III CSK 136/11, PPC 2012, Nr 4; A. Marciniak, w: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I, Warszawa 2016; *tenże*, w: W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2016; K. Markiewicz, w: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I, Warszawa 2016; E. Marszałkowska-Krześ, Głosa do wyroku SN z 4.1.2007 r., V CSK 377/06, OSP 2008, Nr 1; K. Korzan, Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 1987; J.J. Litauer, Kodeks postępowania niespornego, Księga I, Część ogólna, Łódź

² Rozdział 2a dodany ustawą z dnia 4.07.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), która wchodzi w życie 7.11.2019 r.

1946; *P. Osowy*, Jeszcze w kwestii ekonomii w procesie cywilnym na przykładzie informacyjnego przesłuchania stron, PS 2006, Nr 11–12; *M. Pełczyński*, Prekluzja w zgłaszaniu twierdzeń i dowodów w I instancji w postępowaniu zwykłym, w sprawach gospodarczych, nakazowym, upominawczym i uproszczonym, MoP 2004, Nr 7; *L. Piebiak*, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego – uwagi praktyczne, cz. II, MoP 2012, Nr 13; *H. Pietrzkowski*, Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych, Warszawa 2011; *O. Sztajnert-Roszak, A. Tomaszek*, Nowe obowiązki pełnomocników procesowych po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, MoP 2011, Nr 22; *C. Waldziński*, Glosa do wyr. SA w Katowicach z 17.2.2017 r., V ACa 445/16, OSP 2018, Nr 4; *K. Weitz*, System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego, w: *K. Markiewicz* (red.), Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej, Warszawa 2011; *T. Wiśniewski*, w: *H. Dolecki, K. Wiśniewski* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. II, Warszawa 2010; *A. Zieliński*, Nowelizacja sprzeczna z Konstytucją, MoP 2011, Nr 11; *T. Żyżnowski*, w: *H. Dolecki, T. Wiśniewski* (red.), Kodeks postępowania cywilnego, t. I, Warszawa 2011.

Wprowadzenie

Spis treści

	Nb		Nb
I. Stadium przygotowawcze rozprawy . . .	1–4	III. Ewolucja unormowań w zakresie zasady koncentracji materiału procesowego	9–12
1. Wprowadzenie	1	1. Koncentracja materiału dowodowego	9
2. Ciężar przedstawienia twierdzeń i dowodów	2	2. Terminy	10
3. Działania organizacyjno-przygotowawcze	3	3. Zasada prekluzji	11
4. Zmiany wprowadzone ZmKPC2019	4	4. Podsumowanie	12
II. Zasadnicze instytucje stadium przygotowawczego rozprawy	5–8	IV. Stadium organizacji rozprawy w postępowaniu nieprocesowym	13–16
1. Odpowiedź na pozew	5	1. Zagadnienia ogólne	13
2. Posiedzenie przygotowawcze	6	2. Odpowiednie stosowanie	14
3. Nowe fakty i dowody – ograniczenie	7	3. Koncentracja materiału procesowego	15
4. Podstawa rozstrzygnięcia	8	4. Rozprawa	16

I. Stadium przygotowawcze rozprawy

1 1. Wprowadzenie. Pomimo wprowadzenia ZmKPC z 10.7.2015 r. możliwości wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, nadal zasadniczym forum, na którym przeprowadza się postępowanie dowodowe, jest rozprawa. To ta część postępowania, na którą składają się posiedzenia wyznaczone celem przeprowadzenia rozprawy, trwa najdłużej i najczęściej – z przyczyn, które nie wymagają szerszego uzasadnienia – „odpowiada” za przewlekłość postępowania. Oceniając ją z punktu widzenia ekonomii prawa, jest to zarazem bardzo kosztochłonna część postępowania, wymagająca nie tylko poważnych nakładów finansowych, spoczywających na stronach postępowania, lecz nierzadko także obciążająca fundusze publiczne. Związane jest to z koniecznością sfinansowania kosztów opinii biegłych, stawiennictwa świadków, stron. Rozprawa pociąga za sobą również znaczące nakłady organizacyjne po stronie wymiaru sprawiedliwości. Postulatem ustawodawcy jest szybkość postępowania. Jak stanowi art. 6 § 1 KPC, sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. Zgodnie z dodanym art. 206¹ KPC rozprawę należy przygotować tak, aby nie było przeszkód do rozstrzygnięcia sprawy na pierwszym posiedzeniu na nią wyznaczonym. Więcej niż jedno posiedzenie

wyznacza się tylko w razie konieczności, zwłaszcza gdy przeprowadzenie wszystkich dowodów na jednym posiedzeniu nie będzie możliwe. W takim przypadku posiedzenia powinny się odbywać w kolejnych dniach, a jeżeli nie jest to możliwe – tak aby wpływ czasu pomiędzy kolejnymi posiedzeniami nie był nadmierny. Z praktycznego punktu widzenia niezmiernie istotny jest zatem ten etap postępowania, który służy optymalnemu przygotowaniu rozprawy – zapewnieniu maksymalnej koncentracji materiału procesowego jeszcze przed jej rozpoczęciem.

2. Ciężar przedstawienia twierdzeń i dowodów. W myśl zasady kontrykto- 2
ryjności ciężar przedstawienia twierdzeń i dowodów spoczywa na stronach procesu (art. 3 i 232 zd. 1 KPC). Na stronach spoczywa również normatywnie obecnie ujęty ciężar wspierania sądu, wyrażony w art. 6 § 2 KPC. Jak stanowi powyższy przepis, strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie okoliczności faktyczne i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko. **Rzeczą przewodniczącą (na późniejszym etapie – sądu) jest natomiast zorganizowanie procesu gromadzenia tego materiału, co powinno nastąpić, o ile to możliwe, w początkowym stadium postępowania.** Na tę część procesu składa się: ustalenie, jakie elementy stanu faktycznego, stanowiącego podstawę dochodzonego roszczenia okażą się sporne, a w konsekwencji wymagają postępowania dowodowego, zgromadzenie wszystkich twierdzeń, zarzutów i wniosków dowodowych, wreszcie podjęcie próby polubownego rozstrzygnięcia sporu w drodze ugody zawartej przed sądem lub mediatorem. Funkcjom tym odpowiada zarządzenie złożenia odpowiedzi na pozew, ewentualnie – w sytuacji, gdy okaże się to konieczne – dalszej wymiany pism przygotowawczych. **Zespół norm sprzyjających optymalnemu zgromadzeniu materiału procesowego składa się na zasadę koncentracji materiału procesowego.** Wyróżnia się dwie zasady, w oparciu o które następuje gromadzenie materiału procesowego: które wspierają, czy też sankcjonują ową zasadę: **prekluzja oraz dyskrecjonalna władza sędziego.**

3. Działania organizacyjno-przygotawcze. Z oczywistych przyczyn wyżej 3
wzmiankowane działania organizacyjne winny zostać podjęte we wczesnym stadium postępowania, przed wyznaczeniem rozprawy. Jak przyjmuje się w piśmiennictwie, struktura postępowania cywilnego oparta jest na zasadzie ciągłości ustnej rozprawy. Faza, czy też stadium przygotowawcze, rozmaicie w doktrynie definiowane, którego celem byłoby ustalenie możliwości uniknięcia kosztownego i czasochłonnego postępowania dowodowego na rozprawie, ewentualnie – jeśli okazało się to niemożliwe – jej przygotowanie, nie została w dotychczasowym stanie prawnym formalnie wyodrębniona [tak np. *P. Grzegorzczak, K. Weitz*, Kodeks, t. II, 2016, s. 183; *E. Gapska*, Przygotowanie rozprawy cywilnej – niewykorzystana szansa, w: *I. Gil* (red.), *Postępowanie cywilne w dobie przemian*, Warszawa 2017, s. 115].

Na fazę tę w obecnym stanie prawnym składają się unormowania zawarte w art. 206–208 KPC. Czynnościom w istocie przygotowawczym poświęcony jest jednak również początkowy etap samej rozprawy. Dopiero wówczas bowiem może dojść do wysłuchania informacyjnego stron (art. 210 § 2 KPC).

4. Zmiany wprowadzone ZmKPC2019. Wprowadzone tą nowelizacją przepisy 4
art. 205¹–205¹² należą do rozdziału 2a noszącego nazwę: „Organizacja postępowania”, zawartego w dziale II Postępowanie przed sądami pierwszej instancji tytułu VI księgi I. Nowelizacja ta przynosi również zmiany w pozostałych przepisach, regulujących materię przygotowania rozprawy, tak aby pozostawały one w zgodzie z unormowaniami

nowego rozdziału 2a. Zmianie ulegnie zatem treść art. 206 i 208, wprowadzony zostanie nowy art. 206¹, a także uchylony zostanie art. 207, zastąpiony przez art. 205³. Komentowane przepisy stanowią zatem wyodrębniony w osobny rozdział Kodeksu zespół norm, składających się na fazę przygotowawczą rozprawy. Jej zasadniczym celem będzie bądź doprowadzenie do polubownego rozstrzygnięcia sporu, ustalenie możliwości rozstrzygnięcia sporu w drodze orzeczenia na posiedzeniu niejawnym (nakaz zapłaty, wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym), bądź optymalne przygotowanie rozprawy.

II. Zasadnicze instytucje stadium przygotowawczego rozprawy

- 5 **1. Odpowiedź na pozew.** Pierwszą zmianą o doniosłym charakterze, wprowadzoną w komentowanych przepisach jest obligatoryjność odpowiedzi na pozew (art. 205¹ § 1 KPC), która jednak nie została powiązana z automatyczną sankcją w postaci wydania wyroku zaocznego (art. 339 § 2 KPC). Poszerzono również w sposób znaczący katalog pouczeń skierowanych do stron (art. 205² § 1 KPC).
- 6 **2. Posiedzenie przygotowawcze.** Kolejną kluczową instytucją, składającą się na obraz komentowanego stadium, jest nowy typ posiedzenia – posiedzenie przygotowawcze, stanowiące forum bądź polubownego zakończenia sporu, bądź zaplanowania z udziałem stron dalszych czynności procesowych, zastępującego zarazem doręczenia sądowe (art. 205⁵, 205¹⁰ § 4 KPC).
- 7 **3. Nowe fakty i dowody – ograniczenie.** Istotną zmianę stanowi wreszcie wprowadzenie daleko idących ograniczeń w możliwości powoływania nowych faktów i dowodów w myśl zasady prekluzji (art. 205³ § 2 i art. 205¹² § 1 KPC). W komentowanych przepisach możliwość powołania nowych twierdzeń i dowodów została poddana ograniczeniom analogicznym jak w zniesionym ustawą z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233 poz. 1381) postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych (art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2 KPC).
- 8 **4. Podstawa rozstrzygnięcia.** Ostatnią, poważną zmianą jest wprowadzenie instytucji uprzedzenia stron przez sędziego o możliwości rozstrzygnięcia o żądaniu lub wniosku strony na innej podstawie prawnej niż przez nią wskazana (art. 156² KPC).

III. Ewolucja unormowań w zakresie zasady koncentracji materiału procesowego

- 9 **1. Koncentracja materiału dowodowego.** Jak była o tym wyżej mowa, zasada koncentracji materiału procesowego jest wspierana, a właściwiej mówiąc, sankcjonowana bądź zasadami prekluzji, bądź dyskrecjonalnej władzy sędziego. Na tle obu tych zasad na stronie spoczywa ciężar wskazania wszystkich znanych jej twierdzeń i dowodów w określonym czasie pod rygorem utraty możliwości ich późniejszego powołania. **Zasada prekluzji polega na tym, że termin, do którego można gromadzić materiał procesowy, określa sama ustawa. Po upływie tego terminu dalsze gromadzenie materiału procesowego jest niedopuszczalne, chyba że zajdą ściśle w ustawie skatalogowane wyjątki.** Omawiana konstrukcja bywa uzupełniana przez **zasadę ewentualności, rozumianą jako obowiązek jednoczesnego zgłoszenia przez stronę wszystkich twierdzeń oraz dowodów, w tym także ewentualnych, to jest takich,**

które aktualizują się dopiero w sytuacji bezskuteczności twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę w pierwszej kolejności.

2. **Terminy.** Zasada dyskrecjonalnej władzy sędziego pozostawia zakreślenie terminu 10 na złożenie twierdzeń i dowodów sądowi, pozostawiając również sądowi ocenę, dokonywaną przy pomocy ustawowo zdefiniowanych przesłanek, czy twierdzenia i dowody zostały złożone we właściwym momencie. Przyjmuje się, że w ramach tego systemu nie mieści się już zasada ewentualności. Strona nie ma zatem obowiązku podniesienia wszelkich twierdzeń i dowodów na wypadek, gdyby inne twierdzenia i dowody nie odniosły zamierzonego skutku i jest obowiązana wypowiedzieć się tylko co do twierdzeń i dowodów już podniesionych przez stronę przeciwną [szerzej A. Marciniak, w: W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, Postępowanie cywilne w zarysie, s. 78; P. Grzegorzczak, K. Weitz, Kodeks, t. II, 2016, s. 198; K. Weitz, System koncentracji materiału procesowego według projektu zmian Kodeksu postępowania cywilnego, w: K. Markiewicz (red.), Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej, Warszawa 2011, s. 11; J. Górowski, w: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks, t. I, 2016, s. 1049; H. Pietrzkowski, Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych, s. 68 i n.].

3. **Zasada prekluzji.** Zasada ta przyjęta była w art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ 11 § 1 KPC w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, obowiązujących do dnia 3.5.2012 r. Jej przejawem jest także powinność przytoczenia wszystkich zarzutów w powództwie przeciwegzekucyjnym (art. 843 KPC) i ograniczenie dopuszczalności zgłaszania określonych zarzutów procesowych do wdania się w spór co do istoty sprawy. Dotyczy to zarzutu niewłaściwego określenia wartości przedmiotu sporu (art. 25 § 2 KPC), niewłaściwości sądu, która daje się usunąć za pomocą umowy stron (art. 202 KPC), zawarcia umowy mediacji (art. 202¹ KPC), braku jurysdykcji krajowej (art. 1105 KPC) oraz zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 KPC).

Zasada dyskrecjonalnej władzy sędziego przyjęta została z kolei w uchylonych art. 207 § 6 i art. 217 § 2 KPC.

4. **Podsumowanie.** Funkcjonowaniu w praktyce sądowej każdej z omówionych wyżej 12 zasad przypisuje się wady, które zresztą, w momencie ich wprowadzania w życie, były szeroko dyskutowane. Jak się wydaje, najistotniejszą wadą zasady prekluzji jest jej rygoryzm, który w skrajnych wypadkach może prowadzić do wydawania wyroków w sposób oczywisty nieodpowiadających faktycznym stosunkom. Rygoryzm ten, jak uznawano, nie był dostosowany do poziomu świadomości prawnej większości uczestników życia gospodarczego (należy pamiętać, że funkcjonowała na gruncie przepisów o postępowaniu odrębnych w sprawach gospodarczych). Z kolei zasadzie dyskrecjonalnej władzy sędziego zarzuca się, nie bez racji, że potęguje zbędną ilość czynności po stronie sędziego, zarzuca się wreszcie niejasność przesłanek, przy zaistnieniu których sędzia powinien dopuścić spóźnione dowody [por. np. A. Zieliński, Nowelizacja spreczna z Konstytucją, MoP 2011, Nr 11, s. 657–658; J. Jankowski, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego Część I. Postępowanie rozpoznawcze (1), MoP 2012, Nr 1, s. 12; O. Szajnert-Roszak, A. Tomaszek, Nowe obowiązki pełnomocników procesowych po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, MoP 2011, Nr 22, s. 1193; A. Arkuszewska, A. Kościółek, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego – wybrane zagadnienia. Część I, PS 2012, Nr 5, s. 11; Ł. Piebiak, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego – uwagi praktyczne, cz. II, MoP 2012, Nr 13].

Komentowane przepisy, w zakresie unormowań wspierających zasadę koncentracji materiału procesowego, odwołują się do obu wyżej wskazanych reguł. Zasada dyskrecjonalnej władzy sędziego przejawia się w nowym art. 205³ § 2 KPC, zezwalającym sędziemu na zobowiązanie strony, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania. Z kolei zasada prekluzji wyraża się w nowym art. 205¹² § 1 KPC, który wiąże termin końcowy dla stron przytaczania twierdzeń i dowodów na uzasadnienie swoich wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej z chwilą zatwierdzenia planu rozprawy. W sposób bardziej restryktywny zasada ta przyjęta została w ponownie wprowadzonym postępowaniu w sprawach gospodarczych (nowy art. 458⁵ KPC). Pozwala to na ostrożne stosowanie dorobku piśmiennictwa i judykatury wypracowanego na gruncie powyższych zasad do analizy obecnie wprowadzanych unormowań.

IV. Stadium organizacji rozprawy w postępowaniu nieprocesowym

- 13 1. Zagadnienia ogólne.** Zgodnie z art. 13 § 2 KPC do postępowania nieprocesowego stosuje się odpowiednio przepisy o procesie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Według ogólnych reguł wykładni stosowanie odpowiednie oznacza, że pewne przepisy stosuje się wprost, pewne – z uwzględnieniem odrębności wynikających z charakteru danego postępowania, pewnych zaś przepisów nie stosuje się w ogóle. Nowelizacja ZmKPC2019 w odniesieniu do organizacji postępowania w postępowaniu nieprocesowym zawiera jedynie dwa przepisy, objęte nowym art. 511² KPC, regulujące kwestie: zarządzenia przez przewodniczącego odpowiedzi na wniosek i relacji pomiędzy wyznaczeniem posiedzenia przygotowawczego a złożeniem odpowiedzi na wniosek. Zgodnie z § 1 tego przepisu złożenie odpowiedzi na wniosek jest obowiązkowe tylko wtedy, gdy przewodniczący tak zarządzi. Stosownie z kolei do § 2 posiedzenie przygotowawcze można wyznaczyć niezależnie od złożenia odpowiedzi na wniosek. Wyjąwszy te dwie kwestie, stosownie do art. 13 § 2 KPC, nowe art. 205¹–205¹² KPC znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym. Stwierdzenie to wymaga jednak szerszego komentarza.
- 14 2. Odpowiednie stosowanie.** Bez żadnych modyfikacji stosowaniu podlegać będzie art. 205¹ (z wyjątkiem normy inkorporowanej w początkowej części 1 zdania § 1, albowiem – o czym była wyżej mowa – zob. art. 511² § 1 zawiera szczególną regulację w zakresie obowiązku złożenia odpowiedzi na wniosek). Do grupy przepisów stosowanych bez większych modyfikacji w postępowaniu nieprocesowym należy również art. 205² (z wyjątkiem pkt 3 w części obejmującej pouczenie o możliwości wydania wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym oraz pkt 4 w części, w której mowa o możliwości ustanowienia pełnomocnika w osobie rzecznika patentowego). Ponadto do grupy przepisów stosowanych w postępowaniu nieprocesowym wprost należy art. 205³ (z wyjątkiem norm wyrażonych w § 2 i 5), a także pozostałe przepisy, z wyjątkiem art. 205¹².
- 15 3. Koncentracja materiału procesowego.** Odrębnej refleksji wymaga stosowanie w postępowaniu nieprocesowym norm zawartych w art. 205³ § 2 i 5 oraz art. 205¹² KPC, stanowiących wyraz zasady koncentracji materiału procesowego. Zasada ta, podobnie jak wyrażony w art. 6 § 2 KPC nałożony na strony ciężar wspierania postępowania, rozumiany jako aktywność w zakresie gromadzenia materiału

dowodowego jest również aktualny na gruncie postępowania nieprocesowego [tak też *J.J. Litauer*, Kodeks postępowania niespornego, s. 16; *K. Korzan*, Postępowanie nieprocesowe, s. 53; *A. Góra-Błaszczkowska*, w: *H. Dolecki, T. Wiśniewski* (red.), Kodeks, t. III, 2011, s. 18; *E. Gapska, J. Studzińska*, Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 2017, s. 88]. Należy jednak pamiętać o odmiennościach tego postępowania zwłaszcza w tych sprawach, w których wszczęcie postępowania następuje z urzędu, lub w których przepisy szczególne nakładają na sąd obowiązek działania z urzędu (np. art. 670, 684 KPC). Sygnalizując jedynie w tym miejscu to zagadnienie, należy stwierdzić, że – aczkolwiek zasada prekluzji nie jest w tym postępowaniu wyłączona *a limine* – względ na **interes podmiotów niebiorących udziału w postępowaniu, czy też istotny interes publiczny, mogą przemawiać w konkretnej sprawie za działaniem przez sąd z urzędu i pominięciem skutków wynikających z prekluzji**. Szerzej na ten temat: uwagi do art. 205³, Nb 21.

4. Rozprawa. W postępowaniu nieprocesowym, stosownie do art. 514 § 1 KPC, **16** rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie. Wobec powyższych uregulowań przepisy dotyczące posiedzenia przygotowawczego mogą być stosowane w postępowaniu nieprocesowym w tych postępowaniach, w których wyznaczenie rozprawy jest bądź obligatoryjne, bądź wprawdzie konieczność jego wyznaczenia nie wynika z ustawy, lecz jej wyznaczenie nastąpiło na podstawie zarządzenia przewodniczącego. Wydaje się jednak, że **można również wyznaczyć posiedzenie przygotowawcze celem zaplanowania czynności na posiedzeniach jawnych, niebędących rozprawą** [na temat posiedzeń w postępowaniu nieprocesowym – szerzej na temat posiedzeń w postępowaniu nieprocesowym: *J. Jagieła*, Posiedzenia sądu w postępowaniu nieprocesowym, w: *E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Ł. Błaszczak* (red.), Kodeks postępowania cywilnego z perspektywy pięćdziesięciolecia jego obowiązywania. Doświadczenia i perspektywy, Sopot 2016; *K. Górniak*, Jawność posiedzeń sądowych w postępowaniu nieprocesowym, PS 2017, Nr 11–12, s. 58 i n.].

Art. 205¹.³ [Doręczenia]

§ 1. Przewodniczący zarządza doręczenie pozwu pozwanemu i wzywa go do złożenia odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie nie krótszym niż dwa tygodnie. O zarządzeniu doręczenia pozwu zawiadamia się powoda.

§ 2. Przewodniczący zarządza zwrot odpowiedzi na pozew złożonej z uchybieniem terminu.

		Spis treści	
		Nb	Nb
I. Wstęp	1–4	3. Uzasadnienie obligatoryjności złożenia odpowiedzi na pozew	3
1. Ewolucja instytucji obligatoryjności odpowiedzi na pozew	1	4. Poglądy doktryny	4
2. Fakultatywność odpowiedzi na pozew	2	II. Termin na złożenie odpowiedzi na pozew	5–8

³ Art. 205¹ dodany ustawą z dnia 4.07.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), która wchodzi w życie 7.11.2019 r.

1. Charakter terminu	5	1. Zarządzenie o zwrocie spóźnionej odpowiedzi na pozew	11
2. Czas trwania terminu	6	2. Niezaskarżalność zarządzenia o zwrocie odpowiedzi na pozew	12
3. Początek biegu terminu	7	3. Konsekwencje procesowe zwrotu odpowiedzi na pozew	13
4. Zachowanie terminu	8	4. Pouczenie	14
III. Wymogi formalne odpowiedzi na pozew	9–10	V. Odpowiedź na wniosek w postępowaniu nieprocesowym	15
1. Odpowiedź na pozew jako pismo procesowe	9	1. Warunkowa obligatoryjność	15
2. Funkcje odpowiedzi na pozew	10		
IV. Zwrot odpowiedzi na pozew	11–14		

I. Wstęp

1 1. Ewolucja instytucji obligatoryjności odpowiedzi na pozew. Komentowany przepis wprowadza obligatoryjność wniesienia odpowiedzi na pozew. Zgodnie z uchylonym art. 207 KPC pozwany mógł przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę wnieść odpowiedź na pozew, o ile przewodniczący – na podstawie art. 207 § 2 – nie zarządził wniesienia odpowiedzi na pozew.

Na gruncie zarówno KPC z 1930 r., jak i obecnie obowiązującego KPC z 1964 r., złożenie odpowiedzi na pozew było – co do zasady – fakultatywne. W tym względzie ustawodawca ani przedwojenny, ani z 1964 r. nie zdecydował się na przyjęcie postulatów formułowanych w Komisji Kodyfikacyjnej RP z 1929 r. [szerzej na ten temat *A. Harla*, Odpowiedź na pozew w projektach Komisji Kodyfikacyjnej II RP i refleksje de lege ferenda, w: *T. Gudowski, K. Weitz* (red.), *Aurea praxis, aurea theoria*. Księga pamiątkowa ku czci profesora Tadeusza Erecińskiego, Warszawa 2011, s. 2983 i n.; *tenże*, Obligatoryjna odpowiedź na pozew a sprawność postępowania, w: *I. Gil* (red.), *Postępowanie cywilne w dobie przemian*, Warszawa 2017, s. 72; *B. Karolczyk*, Odpowiedź na pozew w postępowaniu zwyczajnym – wybrane zagadnienia w świetle nowelizacji KPC, *MoP* 2012, Nr 10, s. 509]. Obligatoryjne złożenie odpowiedzi na pozew przewidywał jedynie art. 207 § 1 w brzmieniu pierwotnym, zmienionym ustawą z 1.3.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) w odniesieniu do jednostek gospodarki społecznej. Istniała również w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych (dawny art. 479¹⁴ § 1 KPC) i powróciła do Kodeksu również w przywróconym postępowaniu w sprawach gospodarczych.

2 2. Fakultatywność odpowiedzi na pozew. W dotychczasowym stanie prawnym fakultatywność złożenia odpowiedzi na pozew była zatem zasadą. Jej niezłożenie nie pociągało dla pozwanego żadnych negatywnych konsekwencji procesowych. Wyjątek stanowiła sytuacja, w której przewodniczący zarządził jej złożenie, która w KPC z 1930 r. zastrzeżona była dla spraw zawiłych lub rozrachunkowych (art. 222 § 2 *in principio* KPC z 1930 r.). Analogiczna regulacja przyjęta została art. 207 § 2 KPC, do czasu jego nowelizacji z 2011 r. Dokonując tej nowelizacji ustawą z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie obligatoryjności złożenia odpowiedzi na pozew, rozszerzając jedynie możliwość zobowiązania przez przewodniczącego do jej złożenia na wszystkie kategorie spraw, nie tylko, jak poprzednio, na sprawy zawiłe lub obrachunkowe. Zaniechanie wprowadzenia obligatoryjnej odpowiedzi na pozew w owym czasie przyjęte zostało w piśmiennictwie

krytycznie [E. Gapska, w: *I. Gil*, Postępowanie cywilne w dobie przemian, Warszawa 2017, s. 120; A. Harla, Obligatoryjna odpowiedź na pozew a sprawność postępowania, w: *I. Gil* (red.), Postępowanie cywilne w dobie przemian, Warszawa 2017, s. 80].

3. Uzasadnienie obligatoryjności złożenia odpowiedzi na pozew. Jak czytamy **3** w uzasadnieniu ZmKPC2019, obligatoryjność zarządzenia złożenia odpowiedzi na pozew ma umożliwić sędziemu wstępną orientację co do przedmiotu sporu i jego podstaw faktycznych i prawnych i stanowi istotny element w przygotowaniu rozprawy, na które składa się, obok zapoznania się z argumentami obu stron, wyłożonymi w pozwie i odpowiedzi na pozew, dalsza wymiana pism procesowych (art. 205³ § 1), wydanie zarządzeń mających na celu przygotowanie rozprawy (art. 208) oraz posiedzenie przygotowawcze (art. 205³ § 1). O ile pierwszy element tego etapu (zarządzenie złożenia odpowiedzi na pozew) jest obligatoryjny, o tyle trzy dalsze tj. wymiana dalszych pism procesowych, wydanie zarządzeń mających na celu przygotowanie rozprawy i zarządzenie posiedzenia przygotowawczego, pozostawione zostały do dyspozycji sędziego (art. 205⁴ § 4).

4. Poglądy doktryny. Należy jednak stwierdzić, że obligatoryjność zwrotu **4** odpowiedzi na pozew na gruncie dawnego art. 479¹⁴ § 1 KPC była przedmiotem krytyki w literaturze. Uznawano bowiem, że w razie zastosowania bezwzględnego rygoru zwrotu odpowiedzi na pozew powstaje sytuacja procesowa uzasadniająca – z powodu rzekomej całkowitej bierności strony pozwanej – wydanie przez sąd wyroku zaocznego (nieobowiązujący art. 479¹⁸ § 2). W takim zaś wypadku pozwany będzie uprawniony do złożenia sprzeciwu, w konsekwencji czego ponownie zaktualizuje się możliwość powołania przez niego twierdzeń, zarzutów i dowodów na ich poparcie (art. 479¹⁸ § 2), mimo że formalnie możliwość taka została już sprekludowana [tak *T. Wiśniewski* w: *H. Dolecki, T. Wiśniewski* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. II, Warszawa 2010, s. 605]. Wydaje się, że w świetle treści zmienionych art. 339 § 1 i art. 344 § 2 KPC, precyzującego przesłanki wydania wyroku zaocznego, obawy te mogą być nadal uzasadnione.

II. Termin na złożenie odpowiedzi na pozew

1. Charakter terminu. Termin na złożenie odpowiedzi na pozew jest terminem **5** sądownym, **nie podlega zatem przywróceniu na podstawie art. 168 KPC. Na wniosek pozwanego może natomiast zostać przedłużony (art. 166 KPC).**

2. Czas trwania terminu. Termin na złożenie odpowiedzi na pozew winien być **6** każdorazowo dostosowany do realiów danej sprawy (np. w odniesieniu do pozwanego mającego miejsce zamieszkania lub siedzibę za granicą z reguły winien być dłuższy. Nie może być krótszy niż dwa tygodnie. Jego długość powinna realizować zasadę równości stron. Przede wszystkim powinna gwarantować pozwanemu możliwość kontaktu z wybranym przez siebie pełnomocnikiem, odpowiedniego przygotowania argumentacji faktycznej i jurystycznej, a także zgromadzenia znanych mu na tym etapie dowodów.

Oznaczając długość tego terminu, należy pamiętać o rygorystyczności sankcji grożącej za złożenie wniosków dowodowych po upływie wyznaczonego terminu. Ponadto o ile złożenie odpowiedzi na pozew jest obligatoryjne, o tyle wymiana dalszych pism procesowych, a także wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego pozostawione już zostały ocenie przewodniczącego. Należy wreszcie pamiętać o tym, że może

dojść do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, bez przeprowadzenia rozprawy na podstawie art. 148¹ KPC (szerzej na ten temat A. Jasiński, Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148¹ KPC – uwagi dotyczące nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, MoP 2016, Nr 17, s. 909). W takim wypadku sąd czerpie wiedzę o stanie sprawy z pism procesowych stron. Bez wątplenia zatem waga odpowiedzi na pozew w obecnym stanie prawnym wzrosła, stąd trafnie ustawodawca nie zdecydował się na zakreślenie sztywnego terminu, charakterystycznego dla dawnego postępowania w sprawach gospodarczych.

- 7 **3. Początek biegu terminu.** Termin wyznaczony na złożenie odpowiedzi na pozew rozpoczyna bieg od doręczenia stronie zarządzenia przewodniczącego, zobowiązującego ją do dokonania tej czynności (art. 164 KPC).
- 8 **4. Zachowanie terminu.** Stosownie do art. 165 § 2 KPC oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu PrPoczt lub w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.

III. Wymogi formalne odpowiedzi na pozew

- 9 **1. Odpowiedź na pozew jako pismo procesowe.** Wymogi formalne odpowiedzi na pozew reguluje art. 126 § 1 KPC, dotyczący ogólnych warunków pisma oraz art. 127 KPC, dotyczący pism przygotowawczych.

Należy zauważyć, że przepisy te uległy zmianie. Zgodnie z nową treścią art. 126 § 1 KPC każde pismo procesowe powinno zawierać obok takich elementów, wymaganych przez poprzednie brzmienie przepisu, jak oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imiona i nazwiska lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie rodzaju pisma, osnowę wniosku lub oświadczenia i podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika i wymienienia załączników, także nowy składnik: w przypadku, gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia – wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie oraz wskazanie dowodu na potwierdzenie każdego z tych faktów. Przepis ten w poprzednim brzmieniu wymagał jedynie dowodów na poparcie przytoczonych okoliczności. Ponadto nowy art. 126 KPC zawiera także nową jednostkę redakcyjną – § 1¹, zgodnie z którym do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie.

Zmianie uległa również regulacja zawarta w art. 127 KPC. Z uwagi na możliwość wydania wyroku bez przeprowadzenia rozprawy, na gruncie nowego brzmienia art. 127 KPC pismo przygotowawcze oznacza pismo mające na celu przygotowanie nie rozprawy, lecz rozstrzygnięcia. Zgodnie z nową treścią art. 127 § 1 KPC w piśmie procesowym mającym na celu przygotowanie rozstrzygnięcia (pismo przygotowawcze) strona powinna zwięźle podać stan sprawy, wyszczególnić, które fakty przyznaje, a którym zaprzecza, oraz wypowiedzieć się co do twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez stronę przeciwną. Stosownie do § 2 w piśmie przygotowawczym strona może także wskazać podstawy prawne swoich żądań lub wniosków.

- 10 **2. Funkcje odpowiedzi na pozew.** Pomimo powyższych zmian istota i funkcje odpowiedzi na pozew nie uległy zmianie. Jest to pismo procesowe, w którym pozwany powinien wskazać własne twierdzenia o stanie faktycznym, wszelkie przysługujące mu

zarzuty procesowe i materialnoprawne, a także te wnioski dowodowe, które na tym etapie sprawy są mu znane.

W odpowiedzi na pozew pozwany może również zamieścić wnioski procesowe (o zwolnienie od kosztów, ustanowienie pełnomocnika z urzędu, udzielenie zabezpieczenia itp.). Zgodnie z art. 204 § 2 KPC w odpowiedzi na pozew może zostać złożone powództwo wzajemne.

IV. Zwrot odpowiedzi na pozew

1. **Zarządzenie o zwrocie spóźnionej odpowiedzi na pozew.** Zgodnie z nowym art. 205³ § 2 KPC przewodniczący zarządza zwrot odpowiedzi na pozew złożonej z uchybieniem terminowi. Zwrot odpowiedzi na pozew jest zatem – w wypadku jej złożenia z uchybieniem zakreślonego terminowi – obligatoryjny. Zwrot odpowiedzi jest czynnością techniczną, następującą na podstawie zarządzenia przewodniczącego. 11

2. **Niezaskarżalność zarządzenia o zwrocie odpowiedzi na pozew.** Zarządzenie o zwrocie pozwu nie jest zaskarżalne, ponieważ nie jest to zarządzenie kończące postępowanie w sprawie ani nie jest wymienione w art. 394 § 1 KPC. Może natomiast w sposób pośredni zostać zaskarżone w apelacji na podstawie art. 380 KPC, jeśli miało wpływ na treść wydanego wyroku. 12

3. **Konsekwencje procesowe zwrotu odpowiedzi na pozew.** Zgodnie z art. 130 § 2 KPC zwrócone pismo procesowe nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem do sądu. W konsekwencji po pierwsze, nie powstają skutki materialnoprawne i procesowe, wynikające z oświadczeń woli zawartych w tym piśmie takich jak uznanie powództwa, potrącenie, zgłoszenia niektórych zarzutów (niewłaściwości sądu, braku jurysdykcji krajowej itp.). Po drugie, powstają warunki do wydania wyroku zaocznego (nowy art. 339 § 1 KPC). Po trzecie wreszcie, powstają skutki związane z biernością dowodową pozwanego. 13

4. **Pouczenie.** Równocześnie z doręczeniem odpisu pozwu pozwanemu i zawiadomienia o doręczeniu pozwu pozwanemu – powodowi istnieje obowiązek pouczenia obu stron o treściach wskazanych w art. 205² § 1 KPC. 14

V. Odpowiedź na wniosek w postępowaniu nieprocesowym

1. **Warunkowa obligatoryjność.** W postępowaniu nieprocesowym ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie obligatoryjności odpowiedzi na wniosek. Złożenie odpowiedzi na wniosek jest zatem obligatoryjne, tylko gdy tak zarządzi przewodniczący (nowy art. 511² § 1 KPC). Jest to rozwiązanie trafne, zważywszy, że postępowanie to może toczyć się z udziałem tylko jednego uczestnika. 15

Zarządzając złożenie odpowiedzi na wniosek, przewodniczący kieruje się oceną co do potrzeby poznania stanowisk innych uczestników opartą na całokształcie okoliczności sprawy.

Art. 205².⁴ [Pouczenia]

§ 1. *Równocześnie z doręczeniem pism, o których mowa w art. 205¹ § 1, poucza się strony o:*

1) *możliwości rozwiązania sporu w drodze ugody zawartej przed sądem lub mediatorem;*

⁴ Art. 205² dodany ustawą z dnia 4.07.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), która wchodzi w życie 7.11.2019 r.

- 2) obowiązku udziału w posiedzeniu przygotowawczym i przedstawienia wszystkich twierdzeń i dowodów na tym posiedzeniu;
- 3) skutkach niedopełnienia obowiązków, o których mowa w pkt 2, w szczególności możliwości wydania przez sąd wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym i warunkach jego wykonalności, obciążenia kosztami postępowania, a także możliwości umorzenia postępowania oraz pominięcia spóźnionych twierdzeń i dowodów;
- 4) możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego oraz o tym, że zastępstwo adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego nie jest obowiązkowe;
- 5) obowiązku złożenia pisma przygotowawczego na zarządzenie przewodniczącego, wymogach co do jego treści i skutkach ich niedochowania;
- 6) zwrocie pisma przygotowawczego złożonego bez zarządzenia przewodniczącego.

§ 2. Pozwanego poucza się także o czynnościach procesowych, które może lub powinien podjąć, jeśli nie uznaje żądania pozwu w całości lub części, w szczególności obowiązku złożenia odpowiedzi na pozew, w tym obowiązujących w tym zakresie wymaganiach co do terminu i formy.

§ 3. Pouczenia, o których mowa w § 1 i 2, doręcza się bezpośrednio stronie, z wyjątkiem strony, o której mowa w art. 1135⁵ § 1. Nie doręcza się ich Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej ani pełnomocnikowi, który jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Wstęp	1–2	4. Obowiązek dokonywania pouczeń dotyczących obiegu pism przygotowawczych	6
1. Pouczenia sądowe, jako wyraz zasady równości wobec prawa	1	5. Pouczenia adresowane do pozwanego	7
2. Adresaci pouczeń	2	III. Konsekwencje nieprawidłowych pouczeń	8
II. Treść poszczególnych informacji	3–7	1. Strona nie może ponosić negatywnych konsekwencji wynikających z nieprawidłowego, czy też niepełnego pouczenia jej o koniecznych czynnościach procesowych	8
1. Pouczenia o możliwości polubownego zakończenia sporu	3		
2. Pouczenia o posiedzeniu przygotowawczym	4		
3. Pouczenie o możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego	5		

I. Wstęp

1 1. **Pouczenia sądowe, jako wyraz zasady równości wobec prawa.** Komentowany przepis, w powiązaniu z art. 5 KPC, wyrażającym ogólną zasadę, a także dotychczasowymi art. 210 § 2¹, art. 212 § 2 i art. 327 § 1 KPC realizuje konstytucyjną zasadę równości wobec prawa statuowaną art. 32 pkt 1 zd. 2 Konstytucji RP [tak A. Marciniak, w: A. Marciniak, K. Piasecki, Kodeks, t. 1, 2016, s. 77; tenże, w: W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki (red.), Postępowanie cywilne w zarysie, s. 76]. Jakkolwiek na sądzie w toku dalszego postępowania spoczywa obowiązek dokonywania stosownie do sytuacji pouczeń, te, które wynikają z komentowanego przepisu są dla stron niezmiernie istotne. Dostarczają im bowiem na samym początku procesu minimum niezbędnej wiedzy na temat toku postępowania, praw i obowiązków stron.

Obowiązek pouczeń, którego źródłem jest komentowany przepis, został zakreślony znacznie szerzej niż wynikający z art. 206 § 2 KPC w dotychczasowym brzmieniu.

Należy uznać, że jest to prawidłowa decyzja, zważywszy z jednej strony na brak obowiązkowego zastępstwa przez profesjonalnego pełnomocnika, z drugiej zaś – na rygoryzm cechujący komentowaną regulację, zwłaszcza w zakresie konsekwencji spóźnionego formułowania twierdzeń i oferowania dowodów.

Szczegółową redakcję treści poszczególnych pouczeń, dokonanych zwyczajowo w postaci szablonu, ustawodawca pozostawia sądom.

2. Adresaci pouczeń. Komentowany przepis wiąże obowiązek doręczenia pouczeń **2** z momentem doręczenia pozwanemu pozwu, a powodowi – powiadomienia o tym (art. 205¹ § 1), podczas gdy art. 206 § 2 w dotychczasowym brzmieniu wiązał ten obowiązek z doręczeniem pozwu.

Co do zasady pouczenia, o których mowa w § 1, doręcza się bezpośrednio stronie, z wyjątkiem strony, o której mowa w art. 1135⁵ § 1 KPC, czyli strony, która nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Strona taka, jeśli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej. Stronie takiej doręcza się pouczenie, o jakim mowa w art. 1135⁵ § 2 KPC, tj. o pozostawianiu w aktach sprawy przeznaczonych dla niej pism sądowych w razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń. W wypadku wskazania pełnomocnika do prowadzenia sprawy lub do doręczeń, niebędącego adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, osobom tym doręczenia się pouczenia (*arg.* z art. 205² § 2 KPC).

Jak stanowi art. 205² § 2 KPC, nie doręcza się pouczeń Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej ani pełnomocnikowi, który jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym.

II. Treść poszczególnych informacji

1. Pouczenia o możliwości polubownego zakończenia sporu. Komentowany **3** przepis nie stanowi jedynej podstawy dokonania pouczeń odnośnie do możliwości polubownego zakończenia sporu. Zgodnie bowiem z art. 205⁶ § 2 przewodniczący powinien skłaniać strony do pojednania oraz dążyć do ugodowego załatwienia sprawy, w szczególności w drodze mediacji. W tym celu sędzia może poszukiwać ze stronami polubownych sposobów rozwiązania sporu, wspierać strony w formułowaniu propozycji ugodowych oraz wskazywać sposoby i skutki rozwiązania sporu, w tym skutki finansowe. W obowiązku tym mieści się również duży ładunek informacji.

Komentowany przepis nie zezwala na odstępianie od dokonania powyższych pouczeń, nawet jeśli w pozwie znajdzie się informacja, zgodnie z art. 187 § 1 pkt 3 KPC, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

2. Pouczenia o posiedzeniu przygotowawczym. Pouczenie z pkt 2 i 3 o obowiązku **4** udziału w posiedzeniu przygotowawczym i przedstawienia wszystkich twierdzeń i dowodów na tym posiedzeniu oraz o skutkach niedopełnienia tych obowiązków, w szczególności o możliwości wydania przez sąd wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym i warunkach jego wykonalności, obciążenia kosztami postępowania, a także o możliwości umorzenia postępowania oraz o pominięciu spóźnionych twierdzeń i dowodów wynika z wprowadzenia instytucji posiedzenia przygotowawczego. Ich

celem jest zapewnienie stronom warunków do właściwego przygotowania się do tego posiedzenia poprzez dostarczenie im zasobu odpowiednich informacji na jego temat.

5 3. Pouczenie o możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego. Pouczenia objęte pkt 4 komentowanego przepisu, tj. o możliwości ustanowienia przez strony pełnomocników procesowych oraz że zastępstwo adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego nie jest obowiązkowe odpowiadają treści art. 206 § 2 pkt 3 w dotychczasowym brzmieniu. Aczkolwiek komentowany przepis tego nie wymaga, względy natury prakseologicznej wymagają pouczenia strony również o możliwości złożenia wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu, a także możliwości pozyskania wzoru druku oświadczenia, o którym mowa w art. 117¹ § 1 KPC.

6 4. Obowiązek dokonywania pouczeń dotyczących obiegu pism przygotowawczych. Obowiązek dokonywania pouczeń, o jakich mowa w pkt 6, tj. o zwrocie pisma przygotowawczego wniesionego bez zarządzenia przewodniczącego lub jego zezwolenia dotyczy regulacji objętej art. 205³ § 5 KPC, zgodnie z którym przewodniczący zarządza zwrot pisma przygotowawczego złożonego z uchybieniem terminowi albo bez zarządzenia lub zezwolenia na jego wniesienie. Z kolei pouczenie określone w pkt 5, tj. o obowiązku wniesienia pisma przygotowawczego na zarządzenie przewodniczącego, wymogach co do jego treści i skutkach ich niedochowania obejmuje regulacje zawarte w art. 205³ KPC.

Komentowaną regulację należy uznać za trafioną. Sprzyja bowiem prawidłowemu obiegowi pism procesowych w fazie przygotowania rozprawy.

W pewnym zakresie stanowi rozwinięcie obowiązku statuowanego art. 207 § 5 KPC. Wydaje się, że zaniechanie tego obowiązku uniemożliwi zwrot pisma procesowego, stosownie do reguły wskazanej w Nb 2. Zwrot pisma procesowego, dokonany pomimo braku poinformowania strony w trybie komentowanego przepisu, stanowi uchybienie procesowe, którego wpływ na wynik postępowania będzie musiał być oceniony – w wypadku zgłoszenia odpowiedniego zarzutu – przez sąd odwoławczy.

7 5. Pouczenia adresowane do pozwanego. Zakres pouczeń skierowanych do pozwanego a odnoszących się do czynności procesowych, które może lub powinien podjąć, jeśli nie uznaje żądania pozwu w całości lub w części, poza informacją o obowiązku złożenia odpowiedzi na pozew powinien być ograniczony w zasadzie do informacji, że powinien przedstawić własne twierdzenia oraz zgłosić na okoliczności sporne wnioski dowodowe. Ponadto informacja powinna odnosić się do sposobu zwłaszcza zgłoszenia wniosków dowodowych (w wypadku dokumentów – konieczności ich załączenia, w wypadku zeznań świadków – wskazania imienia i nazwiska oraz dokładnego adresu itp.). Przepis wymaga również pouczenia odnoszącego się do obowiązujących w zakresie złożenia odpowiedzi na pozew wymaganiach co do terminu i formy. Wchodzą tu w rachubę pouczenia dotyczące treści art. 126 § 1 i art. 127 KPC.

Zniknął natomiast obowiązek poinformowania pozwanego o możliwości przedstawienia swoich wniosków, twierdzeń i dowodów na rozprawie (art. 206 § 2 pkt 1 *in fine* w dotychczasowym brzmieniu), co jest konsekwencją obligatoryjności złożenia odpowiedzi na pozew. Nie wydaje się to rozwiązaniem właściwym. W sytuacji bowiem zwrotu zbyt późno złożonej odpowiedzi na pozew i niewydania wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym pozbawi to stronę, która nie korzysta z profesjonalnej pomocy prawnej, informacji co do możliwości zgłaszania zarzutów, twierdzeń i dowodów na rozprawie.

III. Konsekwencje nieprawidłowych pouczeń

1. Strona nie może ponosić negatywnych konsekwencji wynikających z nieprawidłowego, czy też niepełnego pouczenia jej o koniecznych czynnościach procesowych, i to niezależnie od tego, czy jest, czy też nie jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika.

W orzecznictwie przyjmuje się również, że brak pouczeń może być kwalifikowany jedynie jako uchybienie procesowe, a nie jako pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, powodujące nieważność postępowania (tak SN w wyr.: z 5.7.2000 r., I CKN 791/00, OSNC 2001, Nr 1, poz. 11; z 7.11.2007 r., II CSK 286/07, Legalis i z 21.3.2013 r., II CSK 322/12, Legalis).

Art. 205³.⁵ [Wymiana pism przygotowawczych]

§ 1. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sprawach zawitych lub obrachunkowych, przewodniczący może zarządzić wymianę przez strony pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione.

§ 2. Przewodniczący może zobowiązać stronę, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania. W takim przypadku twierdzenia i dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikała później.

§ 3. Późniejsze wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów.

§ 4. Stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej przewodniczący może zobowiązać do wskazania w piśmie przygotowawczym także podstaw prawnych jej żądań i wniosków, w miarę potrzeby ograniczając zakres tego wskazania.

§ 5. Przewodniczący zarządza zwrot pisma przygotowawczego złożonego z uchybieniem terminu albo bez zarządzenia.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Wstęp	1	1. Relacje pomiędzy art. 205 ³ § 2	
1. Zagadnienia ogólne	1	a art. 205 ¹² KPC	5
II. Zarządzenie wymiany dalszych pism		2. Decyzja przewodniczącego	6
przygotowawczych	2–4	3. Prekluzja twierdzeń i dowodów	7
1. Ewolucja unormowania	2	4. Dyskrecjonalna władza sędziego	8
2. Ocena zasadności dalszej wymiany		IV. Możliwość zobowiązania strony do	
pism przygotowawczych	3	wskazania podstawy prawnej	9–11
3. Pożądany skutek wymiany pism		1. Funkcje zobowiązania	9
procesowych	4	2. Sankcje	10
III. Zobowiązanie stron do podania		3. Strona, która może zostać zobowią-	
wszystkich twierdzeń i dowodów istot-		zana	11
nych dla rozstrzygnięcia sprawy	5–8	V. Zwrot pisma przygotowawczego	12–15
		1. Uzasadnienie regulacji	12

⁵ Art. 205³ dodany ustawą z dnia 4.07.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469), która wchodzi w życie 7.11.2019 r.